

FORTEPIANO O'QITISH METODLARI

Shernazarova Umida Chori qizi

Surxondaryo viloyati Sherobod tumani

8-sonli Bolalar musiqa va san'at maktabi fortepiano o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19508408>

Annotatsiya. Mazkur maqolada fortepiano o'qitish metodikasining nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Unda musiqa ta'limida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik metodlar, xususan, individual yondashuv, ko'rgazmali-eshitish, bosqichma-bosqich o'qitish, takrorlash va motivatsion metodlarning samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, fortepiano darslarida innovatsion "assessment" metodini qo'llashning ahamiyati va amaliy natijalari misollar asosida ko'rsatib berilgan. Maqolada o'quvchilarning ijrochilik kompetensiyalarini rivojlantirish, mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirish hamda ta'lim samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: fortepiano, metodika, musiqa ta'limi, individual yondashuv, assessment, ijrochilik, pedagogik texnologiya, motivatsiya.

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты методики обучения игре на фортепиано. Проанализирована эффективность современных педагогических методов, таких как индивидуальный подход, наглядно-слуховые методы, поэтапное обучение, повторение и мотивационный подход. Особое внимание уделяется применению инновационного метода «assessment» в процессе обучения игре на фортепиано, его значению и практическим результатам. В статье освещаются вопросы развития исполнительских компетенций учащихся, формирования навыков самостоятельной работы и повышения эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: фортепиано, методика, музыкальное образование, индивидуальный подход, assessment, исполнительство, педагогические технологии, мотивация.

Abstract. This article examines the theoretical and practical aspects of piano teaching methodology. It analyzes the effectiveness of modern pedagogical approaches, including individual instruction, audiovisual methods, step-by-step learning, repetition, and motivational strategies. Particular attention is given to the use of the innovative "assessment" method in piano lessons, highlighting its importance and practical outcomes. The study also addresses the development of students' performance competencies, the formation of independent learning skills, and the improvement of overall educational effectiveness.

Keywords: piano, methodology, music education, individual approach, assessment, performance skills, pedagogical technologies, motivation.

Zamonaviy ta'lim tizimida musiqa pedagogikasi muhim tarkibiy qism sifatida rivojlanib bormoqda. Xususan, fortepiano o'qitish jarayoni o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, ijodiy tafakkurini rivojlantirish hamda badiiy idrokini kengaytirishda muhim vosita hisoblanadi.

Shu jihatdan, fortepiano ta'limini samarali tashkil etish, uning metodik asoslarini takomillashtirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammolardan biri sanaladi. Hozirgi kunda ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuvning ustuvorligi o'qituvchidan innovatsion metodlarni qo'llashni, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda dars jarayonini tashkil

etishni talab etadi. Fortepiano o'qitishda aynan shu yondashuv o'quvchilarning nafaqat texnik, balki badiiy-ijrochilik kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi fortepiano o'qitish metodlarini tahlil qilish hamda innovatsion "assessment" metodining samaradorligini ilmiy asoslashdan iborat. Tadqiqot vazifalari sifatida zamonaviy pedagogik metodlarni o'rganish, ularning didaktik imkoniyatlarini aniqlash hamda amaliy qo'llanishini tahlil qilish belgilandi.

Fortepiano o'qitish metodikasi murakkab didaktik tizim bo'lib, u o'z ichiga nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar va pedagogik texnologiyalar majmuasini qamrab oladi. Ushbu jarayonda samaradorlikka erishish ko'p jihatdan qo'llanilayotgan metodlarning ilmiy asoslanganligi va ularning o'zaro uyg'unligiga bog'liqdir.

Birinchidan, individual yondashuv metodi fortepiano pedagogikasining asosiy tamoyillaridan biri hisoblanadi. Mazkur metod o'quvchilarning yosh xususiyatlari, musiqiy eshitish qobiliyati, texnik tayyorgarligi va psixologik holatini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini differensiallashtirishni nazarda tutadi. Natijada o'quvchilarda ijrochilik kompetensiyalari bosqichma-bosqich shakllanadi.

Ikkinchidan, ko'rgazmali-eshitish (audiovizual) metodlari o'quvchilarning musiqiy tafakkurini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchining namunaviy ijrosi, professional ijrochilarning audio va video yozuvlaridan foydalanish orqali o'quvchilarda badiiy tasavvur va musiqiy eshituv qobiliyati shakllanadi. Bu metodlar didaktikaning ko'rgazmalilik tamoyiliga asoslanadi.

Uchinchidan, bosqichma-bosqich (progressiv) o'qitish metodi fortepiano o'rgatishda tizimlilik va izchillikni ta'minlaydi. Ushbu metodga ko'ra, o'quv materiali oddiydan murakkabga, elementardan murakkab texnik va badiiy ijroga qarab rivojlantiriladi. Bu esa o'quvchilarning texnik apparatini mustahkamlash va ijrochilik mahoratini izchil rivojlantirish imkonini beradi.

To'rtinchidan, takrorlash va mustahkamlash metodi orqali o'quvchilarda barqaror ko'nikma va malakalar shakllantiriladi. Psixologik jihatdan qaraganda, muntazam takrorlash harakatlarni avtomatlashtirishga olib keladi va ijro jarayonida erkinlikni ta'minlaydi.

Beshinchidan, motivatsion yondashuv o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Rag'batlantirish, ijobiy baholash va muvaffaqiyatli ijroni qo'llab-quvvatlash orqali o'quvchilarda ichki motivatsiya shakllanadi. Bu esa ularning ijodiy faolligini oshiradi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, jumladan, interaktiv metodlar va raqamli vositalardan foydalanish fortepiano o'qitish samaradorligini yanada oshiradi.

Assessment metodi zamonaviy pedagogikada o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini baholash bilan birga ularni rivojlantirishga xizmat qiluvchi innovatsion yondashuv hisoblanadi. Ushbu metod o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va amaliy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Fortepiano darslarida assessment metodidan foydalanish orqali o'quvchilar:

- musiqiy asarni chuqur tahlil qiladi
- nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'laydi
- ijrochilik muammolariga mustaqil yechim topadi.

"Assessment" inglizcha "baho" degan ma'noni anglatadi. Assessment- o'zini o'zi taqdimot qilish, ma'lum bir sinovdan o'tish deb baholanadi. Assessment metodini fortepiano darsida yangi kuy olganda o'quvchiga kuy haqida ko'proq ma'lumot olishi uchun qo'llaymiz.

Amaliy tajriba sifatida K. Cherni etyudlari asosida ishlab chiqilgan topshiriqlar tizimi o'quvchilarning texnik va badiiy ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali natija bergan.

Bolalar musiqa va san'at maktablarida fortepiano mashg'ulotlarida bu metodini tajribada qo'llanishini ko'rib chiqamiz.

Mashg'ulotni o'tkazish tartibi:

Mavzu: _____

Test Tanlangan asarga mos bo'lgan 1-2 ta test.	Muammoli vaziyat Fortepiano ijrosida kelib chiqadigan aniq hayotiy vaziyat, hodisa asoslangan muammo beriladi, o'quvchi bo'lajak mutaxassis sifatida uning to'g'ri yechimini topishi kerak. Sizning harakteringiz....
Simptom Tanlangan asarda uchragan musiqiy belgilarni ta'rifini bilib olish uchun simptom sifatida beramiz. Masalan: ... ta'rif bering,...ilmiy asoslang .... yoriting.	Amaliy ko'nikma Tanlangan asarga aloqador mashq beriladi yoki asarning qiyin bo'lgan joylarini chalib berish so'raladi.

Mavzu: K. Cherni Germer Etyud No 1 C-dur

Test 1. Allegro tempida yozilgan asar qanday ijro qilinadi? A. Tez B. Sekin D. Juda tez 2. 8 _____ belgisi kelganda qanday ijro qilish kerak? A. notalarni 1 oktava past ovozda B. notalarni 1 oktava baland ovozda D. belgining ko'rinishiga qarab 1 oktava baland yoki 1 oktava past ovozda	Muammoli vaziyat Muslima fortepiano asbobida etyud chalishni o'rgandi. Juda yaxshi chalish va tez texnika bilan chalib imtihondan yaxshi baho olishni hohlaydi. Lekin qancha harakat qilsa ham tez chalolmadi. Imtihonga ham oz vaqt qoldi. Bu holatda nima qilishi kerak?
Simptom Liga -? Stokkata-? Tarif bering	Amaliy ko'nikma O'rganilayotgan asaringizda stakata va liga joylarini chalib ko'rsating.

Xulosa qilib aytganda, fortepiano o'qitish metodikasi samaradorligi uning ilmiy asoslanganligi, tizimliliigi va o'qituvchining pedagogik mahoratiga bevosita bog'liqdir.

Individual yondashuv, ko'rgazmali-eshitish metodlari, bosqichma-bosqich o'qitish hamda motivatsion yondashuvlarning uyg'un qo'llanilishi o'quvchilarning ijrochilik kompetensiyalarini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Biroq, amaliyot shuni ko'rsatadiki, fortepiano o'qitish jarayonida ayrim kamchiliklar ham mavjud. Jumladan, ba'zi hollarda dars jarayonida individual yondashuv yetarli darajada ta'minlanmaydi, an'anaviy metodlarga ortiqcha tayanish kuzatiladi hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish darajasi pastligicha qolmoqda.

Shuningdek, o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga yetarlicha e'tibor qaratilmasligi ham muammoli jihatlardan biridir. Mazkur kamchiliklarni bartaraf etish maqsadida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

birinchidan, fortepiano o'qitish jarayonida individual yondashuvni kuchaytirish va differensial ta'lim elementlarini keng joriy etish;

ikkinchidan, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish orqali dars samaradorligini oshirish;

uchinchidan, o'quvchilarning mustaqil mashq qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodlarni keng qo'llash;

to'rtinchidan, o'qituvchilarning malakasini oshirish va ularning metodik tayyorgarligini muntazam takomillashtirib borish.

Shu asosda aytish mumkinki, fortepiano o'qitish metodikasini yanada rivojlantirish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish va ilmiy izlanishlarni chuqurlashtirish ushbu sohaning sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. T.: 2006.y.
2. Interfaol metodlar: mohiyati va qo'llanishi/ Metodik qo'llanma. D.Ro'ziyeva, M.Usmonboyeva, Z.Xoliqova –T. Nizomiy nomidagi TDPU nashriyoti.-2013.
3. "Musiqqa madaniyati darslarini samaradorligini oshirishda interfaol usullardan foydalanish" magistrlik dissertatsiyasi. Samarqand 2012-yil.
4. Musiqqa o'qitish metodikasi/ T.Ortiqov -T. Muharrir nashriyoti, 2011.